

Effekter av högre behörighetskrav till gymnasieskolans yrkesprogram

Vivika Halapuu

Effekter av högre behörighetskrav till gymnasieskolans yrkesprogram^a

av

Vivika Halapuu^b

2021-11-22

Sammanfattning

I den här rapporten studerar jag hur striktare behörighetskrav till gymnasieskolan, som introducerades med reformen Gymnasieskola 2011, påverkade elever med låga skolresultat. Rapporten visar att elever som på grund av de skärpta behörighetskraven inte kom in på gymnasieskolans yrkesprogram i hög utsträckning började sina gymnasiestudier på ett introduktionsprogram istället. Reformen ledde till att eleverna gick i gymnasieskolan under längre tid, men påverkade inte sannolikheten för avhopp från gymnasieskolan under de tre första åren och inte heller sannolikheten att slutföra gymnasiet inom fem år. De skärpta antagningskraven försämrade särskilt pojkarnas arbetsmarknadsutfall på kort sikt. Tre år efter avslutad grundskola hade de lägre sysselsättning och lägre inkomster, men dessa effekter kan till stor del förklaras av att reformen bidrog till förlängd studietid och sköt upp inträdet på arbetsmarknaden. Reformen ledde också till att pojkar i högre grad beviljades aktivitetsersättning, vilket hänger samman med att aktivitetsersättning kan beviljas för förlängd skolgång. Studiens uppföljningshorisont är för kort för att avgöra om de skärpta behörighetskraven får långsiktiga konsekvenser, men resultaten tyder på att reformer som begränsar svaga elevers tillgång till utbildning kan ha oavsiktliga konsekvenser.

^a Rapporten är en populärvetenskaplig version av forskningsuppsatsen "Access to education and disability insurance claims", IFAU Working paper 2021:17 (Halapuu 2021). Jag tackar Lena Hensvik, Oskar Nordström Skans, Helena Holmlund, Kristiina Huttunen, Karin Edmark, Peter Fredriksson, Lisa Laun och seminariedeltagare vid IFAU, Uppsala universitet, Northwestern University School of Education and Social Policy och Stockholm-Uppsala Education Economics Workshop för synpunkter.

^b Uppsala universitet, UCLS.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Behörighetskrav för gymnasieskolans yrkesprogram före och efter 20115	
3	Data och metod.....	7
3.1	Data.....	7
3.2	Metod.....	8
4	Resultat.....	9
4.1	Effekter på elevernas inskrivning i gymnasieskola, studietid och avhopp från gymnasieskolan.....	9
4.2	Skärpta behörighetskrav och ungas inträde på arbetsmarknaden.....	13
4.3	Skärpta behörighetskrav och elevernas inflöde i aktivitetsersättningen.	15
5	Slutsatser.....	20
	Referenser.....	21

1 Inledning

Avslutad gymnasieutbildning är viktig för ungas inträde och konkurrenskraft på arbetsmarknaden (se t.ex. Nordström Skans m.fl., 2017). Den internationella forskningslitteraturen visar att både hög- och lågpresterande elever gynnas av en gymnasieexamen genom att en examen leder till högre lön, men avkastningen varierar med avseende på individens förmåga. Avkastningen på gymnasieutbildning är särskilt hög för människor med låga färdigheter (Heckman m.fl., 2018). Detta gäller även för avkastningen på yrkesutbildning (Dearden m.fl., 2002), vilket innebär att insatser som ökar svagare elevers chanser att skaffa sig en gymnasial yrkesutbildning kan ha både positiva effektivitets- och fördelnings-effekter (Gunderson och Oreopolous, 2020). På grund av den sammanpressade lönestrukturen är utbildningens lönepremier i Sverige lägre än i andra länder, men högre avkastning på utbildning vid lägre utbildningsnivåer gäller även här (Björklund m.fl., 2010).

Trots vikten av gymnasieutbildning för ungas etablering på arbetsmarknaden skärptes behörighetskraven till gymnasieskolans nationella program i samband med den senaste stora gymnasiereformen, Gymnasieskola 2011 (GY2011). Detta innebar att svagare elevers möjlighet att börja på gymnasieskolans nationella program begränsades. Syftet med de skärpta antagningskraven var att säkerställa att alla elever som påbörjar ett nationellt program skulle genomföra utbildningen med framgång, dvs. uppnå examen. Dessutom infördes olika behörighetskrav för yrkesprogram och högskoleförberedande program. I denna rapport fokuserar jag på de nya kraven för yrkesprogrammen: Före 2011 krävdes det godkända betyg i tre grundskoleämnen (matematik, svenska/svenska som andraspråk och engelska) för att vara behörig till ett yrkesprogram. Fr.o.m. 2011 krävs godkänt betyg i ytterligare fem ämnen för att uppnå behörighet. Elever som inte är behöriga får börja sina gymnasiestudier på introduktionsprogram. Eftersom elever på introduktionsprogram generellt når examen med mycket lägre sannolikhet än elever på yrkesprogram, skulle förändringen av behörighetskraven potentiellt kunna försämra de svagare elevernas möjlighet att skaffa sig en gymnasieutbildning.

Den här rapporten utvärderar effekterna av de striktare behörighetskraven på studiesvaga elever som på grund av de nya skärpta kraven inte blev behöriga till yrkesprogram, och följer upp deras utbildnings- och arbetsmarknadsutfall upp till fem år efter avslutad grundskola. För att utvärdera reformens effekter jämför jag elever som var behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram före 2011 men inte efter, med elever som var behöriga under hela uppföljningsperioden (2007–2012).

Mot bakgrund av den ökande andelen ungdomar med aktivitetsersättning och det starka sambandet mellan låg utbildningsnivå och aktivitets-/sjukersättningsdeltagande som visats i tidigare forskning undersöker rapporten även frågan om de striktare behörighetskraven påverkat unga människors inflöde i aktivitetsersättningen.

Rapporten visar först att de skärpta behörighetskraven påverkade eleverna enligt förväntan – sannolikheten för elever med mindre än åtta godkända betyg från grundskolan att påbörja ett yrkesprogram minskade betydligt. Deras sannolikhet att börja på introduktionsprogram ökade däremot med 55,9 procentenheter. Behörighetskraven ledde också till att pojkar började sina gymnasiestudier i betydligt lägre grad direkt efter avslutad grundskola, men effekten är temporär: de flesta av dessa pojkar började på gymnasieskolan ett år senare. Därmed sjönk svaga elevers sannolikhet att avsluta en gymnasieutbildning inom tre år, och reformen ledde till att eleverna stannade kvar längre i utbildningssystemet. Däremot påverkades inte sannolikheten att slutföra en gymnasieutbildning inom fem år.

Eftersom GY2011 genomfördes relativt nyligen går det enbart att följa upp elevernas arbetsmarknadsutfall under en kortare tid. Resultaten visar att den begränsade tillgången till yrkesprogram minskade sannolikheten att vara sysselsatt och även att söka jobb (registrerad arbetslöshet) tre år efter avslutad grundskola, vilket sammantaget pekar på ett rejält fall i de berörda ungdomarnas arbetskraftsutbud. Det krävs dock en längre uppföljningsperiod för att undersöka om dessa effekter håller i sig på lång sikt, och inte enbart reflekterar mekaniska effekter av att eleverna stannade kvar längre i gymnasieskolan och därför inte arbetade eller sökte jobb.

Analyserna av reformens effekter på ungdomars inflöde i aktivitetsersättningen visar att sannolikheten att få aktivitetsersättning vid 19 års ålder ökade med 5,1 procentenheter. Eftersom aktivitetsersättning kan beviljas inte bara för nedsatt arbetsförmåga utan även för förlängd skolgång är det motiverat att undersöka vilken av dessa ingångar i ersättningssystemet som påverkats av de skärpta behörighetskraven. Resultaten pekar särskilt på en ökning av inträde i aktivitetsersättning för förlängd skolgång. Det kan dock inte uteslutas att en delförklaring till det ökade inflödet i aktivitetsersättningen hänger samman med försämrade arbetsmarknadsutsikter (se t.ex. Black m.fl., 2002; Rege m.fl., 2009; Bratsberg m.fl., 2010).

De striktare behörighetskraven påverkade en mindre del av den totala studentpopulationen, samtidigt som storleken på de berörda årskullarna minskade, och därför är de absoluta effekterna (dvs. antalet påverkade elever), särskilt när det gäller inträde i aktivitetsersättning, små. Det är dock viktigt att överväga

effekterna som presenteras i rapporten vid utformandet av utbildningsreformer. År 2016 föreslogs t.ex. en ytterligare skärpning av behörighetskraven för gymnasieskolans yrkesprogram till 12 godkända betyg från grundskolan (SOU, 2016). Resultaten i den här rapporten indikerar att en sådan ändring skulle kunna leda till att elevernas studietider förlängs, utan att de nödvändigtvis förbättrar sina chanser att slutföra gymnasiet. Mer generellt påvisar resultaten vikten av att ta hänsyn till hur välfärds- och utbildningssystem samverkar vid utformningen av utbildningsreformer.

Rapporten inleds i avsnitt 2 med en beskrivning av behörighetskraven för gymnasieskolans yrkesprogram före och efter 2011. I avsnitt 3 beskriver jag den data och metod som använts. Avsnitt 4 presenterar och diskuterar effekterna av begränsad tillgång till yrkesprogram på elevers utbildnings- och arbetsmarknadsutfall samt deras inflöde i aktivitetsersättningen. Avsnitt 5 sammanfattar och redovisar rapportens slutsatser.

2 Behörighetskrav för gymnasieskolans yrkesprogram före och efter 2011

Före 2011 gällde det generella behörighetskravet godkänt i tre ämnen – matematik, svenska och engelska – för samtliga nationella gymnasieprogram i Sverige. Även om de flesta elever nådde kravet och blev behöriga till gymnasieskolans nationella program, uppgick andelen obehöriga elever under perioden 2007–2010 till omkring 12 procent. Dessa elever kunde läsa upp nödvändiga betyg på sommarskola och därefter söka igen till gymnasieskolans nationella program. Alternativt fick de börja sin gymnasieutbildning på gymnasieskolans individuella program, men elever som gick dessa program hade låg sannolikhet att slutföra en gymnasieutbildning.¹ Av ungefär 12 000 elever som började på gymnasieskolans individuella program 2002 nådde bara 19 procent slutbetyg efter fyra år och 23 procent efter fem år (Regeringen, 2009). Av elever på yrkesprogram nådde ungefär 80 procent slutbetyg efter fyra år (Skolverket, 2014).

Den 1 juli 2011 genomfördes gymnasiereformen *Gymnasieskola 2011*, GY2011 hädanefter. Reformen förväntades leda till bättre förberedda elever, både för studier på nästa nivå eller för yrkesverksamhet direkt efter gymnasieskolan. Ett mål med reformen var att uppnå hög genomströmning och att så få elever som möjligt skulle hoppa av sin gymnasieutbildning (Skolverket, 2011). Olika förändringar infördes för att nå målet. Viktigast för den här studien är att

¹ Det individuella programmet riktade sig till obehöriga elever och kunde anpassas till varje elevs behov för att hjälpa dem att nå gymnasiebehörighet.

behörighetskraven för gymnasieskolans yrkesprogram skärptes.² Elever som gick ut grundskolan 2011 eller senare måste ha fått godkänt inte bara i matematik, svenska och engelska utan i ytterligare fem ämnen för att uppnå behörighet till ett yrkesprogram.³ Reformen införde nya behörighetskrav även för högskoleförberedande program – för att få behörighet för dessa program krävs sedan 2011 godkända betyg i 12 ämnen i årskurs nio, och kraven för godkända ämnen är programspecifika. Den här rapporten fokuserar endast på elever på gränsen till att vara behöriga för yrkesprogram under striktare regler; eftersom elever i yrkesprogram går vidare till arbetsmarknaden direkt efter gymnasiestudierna har jag med tillgängliga data möjlighet följa upp deras kortsiktiga arbetsmarknadsutfall. De flesta elever i högskoleförberedande program fortsätter med studier på högre nivå och data på deras arbetsmarknadsinträde är ännu inte tillgängliga. Att de nya behörighetskraven för högskoleförberedande program var programspecifika innebär också att denna marginal är mindre precis och att det är svårare att identifiera effekten av reformen på dessa elever.

Elever som inte nådde de nya behörighetskraven fick börja sina gymnasiestudier i ett av fem nya introduktionsprogram.⁴ Dessa program hade som syfte att ersätta och förbättra det tidigare individuella programmet och rusta elever med de färdigheter som behövs för att börja på något av de nationella programmen eller för att förbereda dem för arbetsmarknaden. Trots det förblev andelen elever som började sina studier på introduktionsprogram men flyttade över till nationella program och senare tog gymnasieexamen låg. 38,5 procent av alla elever som påbörjade ett introduktionsprogram 2011 lämnade gymnasieskolan utan att ha flyttat över till något nationellt program (Skolverket, 2014). Arbetsmarknadsutfallen för dessa elever har också visats vara svaga (Skolverket, 2019).

² I samband med reformen utökades även antalet olika gymnasieprogram. Fr.o.m. 2011 kan eleverna välja mellan sex högskoleförberedande och 12 yrkesprogram. Skillnaden mellan högskoleförberedande program och yrkesprogrammen ökades också. T.o.m. 2010 kunde alla elever som fick slutbetyg från yrkesprogram uppnå grundläggande högskolebehörighet. I och med GY2011 togs detta bort. För att en elev på ett yrkesprogram ska få grundläggande högskolebehörighet krävs yrkesexamen och godkända betyg i ytterligare kurser i svenska eller svenska som andraspråk samt engelska, kurser som för flertalet program behövde väljas till. Inom GY2011 förändrades även betygssystemet.

³ Ett undantag gäller elever som inte har haft möjlighet att delta i undervisning i engelska och därmed saknar godkänt grundskolebetyg i engelska. Dessa elever kan ändå antas till ett nationellt program om de uppfyller de andra behörighetskraven. Elever ska då också bedömas ha förutsättningar att klara studierna på det sökta programmet (Skolverket, 2011).

⁴ Alternativt fick de läsa om årskurs nio för att läsa upp saknade godkända betyg eller läsa upp dem på sommarskolan.

3 Data och metod

3.1 Data

Jag använder registerdata för elever som lämnade grundskolan under perioden 2007–2012.⁵ Jag länkar data från Årskurs 9-registret till data om elevernas inskrivning i gymnasieskolan, till registeruppgifter över anställningar och arbetslöshet, samt till Louise-databasen för information om elevernas aktivitetsersättningsdeltagande. Data om föräldrars utbildning, arbetsmarknadsutfall och sjukersättning är också länkad med hjälp av Flergenerationsregistret. För att säkerställa att eleverna före och efter reformen är jämförbara använder jag bland annat information om nationella prov, men p.g.a. olika datakällor går det inte att använda dessa data i analyser där aktivitetsersättningsdeltagande står i fokus.

I rapporten studerar jag genomgående endast elever med godkända årskurs 9-betyg i matematik, svenska och engelska. Det innebär att alla elever i studieurvalet, både före och efter 2011, hade varit behöriga till yrkesprogram om de nya behörighetskraven inte hade införts 2011. På grund av de nya reglerna blev elever med godkända betyg i färre än åtta ämnen (dvs. färre än fem ytterligare ämnen) efter 2011 uteslutna från yrkesprogram samtidigt som jämförbara elever före 2011 var behöriga till dem. För att fokusera endast på elever på marginalen att få behörighet till yrkesprogram och inte till högskoleförberedande program, begränsar jag studieurvalet till elever med upp till åtta ytterligare godkända betyg från årskurs nio.⁶

Eftersom yrkesprogrammen efter införandet av GY2011 inte längre ger grundläggande högskolebehörighet skulle de ha kunnat bli mindre attraktiva för ungdomar. Om det vore så, skulle reformen kunna ha skapat incitament särskilt inom den starkare gruppen av svaga elever att anstränga sig mer för att få t.ex. nio ytterligare godkända betyg istället för åtta, som utan reformen hade räckt till för att bli antagen till ett program som gav grundläggande högskolebehörighet. Kompletterande analyser i Halapuu (2021) visar att detta inte påverkar resultaten.

⁵ Data finns även för elever som gick ut grundskolan 2013, men den kohorten är inte jämförbar med tidigare årskullar eftersom den svenska grundskolan reformerades samtidigt med GY2011. På grundskolenivå ändrades både betygssystemet samt läroplanen och kursplaner. Reformerna som berörde grundskolan infördes för de kohorter som gick i årskurs åtta eller lägre läsåret 2011/2012 (SOU, 2016). På grund av det är elever som gick ut från årskurs nio 2011 och 2012 de enda jämförbara årskullar som omfattades av GY2011, och som gick i grundskolan under samma regler som elever från tidigare årskullar.

⁶ De med nio ytterligare godkända betyg blev behöriga till åtminstone något högskoleförberedande program. Vilka program de blev behöriga till berodde på sammansättningen av godkända betyg, eftersom behörighetskraven för högskoleförberedande program blev programspecifikt.

Jag studerar totalt 10 795 elever som gick ut från grundskolan åren 2007–2012 med godkända betyg från årskurs nio i matematik, svenska och engelska samt 1–8 ytterligare ämnen. Årskullar 2007–2010 definieras som *före-reformkohorter* och årskullar 2011–2012 som *efter-reformkohorter*. Elever med godkända betyg i färre än fem ytterligare ämnen förutom matematik, svenska och engelska definieras som *obehöriga elever* eller behandlade elever eftersom dessa elever var behöriga för yrkesprogram före men inte efter GY2011. Efter reformen fick dessa elever börja sina gymnasiestudier i ett av fem introduktionsprogram. Elever med godkända betyg i 5–8 ytterligare ämnen definieras som *behöriga elever*. Eftersom de eleverna var behöriga under hela studieperioden fungerar den gruppen som kontrollgrupp i studien.

Eleverna i studievalet skiljer sig, som förväntat, från hela elevpopulationen. Det begränsar den externa validiteten av studien något. Samtidigt har det visats att ett av utfallen som studeras – inträde i aktivitetsersättningen – är särskilt vanligt bland individer med låga färdigheter (Gravseth m.fl., 2008; Johansson m.fl., 2012) och låg utbildningsnivå (Black m.fl., 2002; Autor och Duggan, 2003; Korkeamäki och Kyrrä, 2012; Kostol och Mogstad, 2014; Karnehed m.fl., 2015). Det motiverar det särskilda fokuset på ungdomar med låga skolresultat.

3.2 Metod

För att studera hur de högre behörighetskraven för gymnasieskolans yrkesprogram påverkar elever med låga skolresultat jämförs utfall bland elever som var behöriga före GY2011 men inte efter (obehöriga elever). För att ta hänsyn till att andra förändringar kan ha påverkat ungas arbetsmarknadsinträde och inflöde i aktivitetsersättningen under samma tidsperiod behövs även en jämförelsegrupp. Skillnaden i utfall före och efter reformen, för de elever som blev obehöriga med GY2011, jämförs därför med skillnaden före och efter för elever som var behöriga till yrkesprogram under hela studieperioden (behöriga elever).

Studien fokuserar på flera olika utfallsvariabler. Först analyserar jag effekter av de striktare behörighetskraven för yrkesprogram på elevers inskrivning i gymnasieskolan. Jag undersöker också hur elevernas studietid och avhopp från gymnasieskolan påverkades. Eleverna definieras som avhoppade om de inte hade slutfört gymnasiet tre år efter påbörjade gymnasiestudier och inte var inskrivna i gymnasieskolan fyra år efter. I samband med GY 2011 infördes en gymnasieexamen, men i och med att den inte existerade innan reformen är det inte möjligt att studera sannolikheten att ta en examen. Däremot kan vi mellan de båda systemen jämföra elever som har slutfört gymnasiet, dvs. de avslutade gymnasieskolan med slutbetyg/avgångsbetyg omfattande minst 2500 gymnasiepoäng.

För att studera effekter av de striktare behörighetskraven på elevernas kort-siktiga arbetsmarknadsutfall studerar jag effekter på följande variabler: sannolikhet att vara sysselsatt (där sysselsättning innebär att ha arbetat minst en timme per vecka i november månad), sannolikhet att vara registrerad arbetslös (vilket definieras som att under ett år ha varit registrerad som öppet arbetslös eller registrerad i ett arbetsmarknadspolitiskt program i minst en dag), antalet dagar under ett år man var registrerad som öppet arbetslös eller deltog i något arbetsmarknadspolitiskt program, årlig löneinkomst och disponibel inkomst. Slutligen utvärderar jag effekterna av de striktare behörighetskraven på elevernas inflöde i aktivitetsersättningen, som mäts tre år efter att man gått ut från grundskolan. Ungdomar kan tidigast få aktivitetsersättning i juli samma år som de fyller 19 år, vilket motsvarar tre år efter att de lämnat grundskolan. När det gäller aktivitetsersättning studerar jag bara garantiersättning eftersom väldigt få elever kvalificerar sig för inkomstrelaterad ersättning.

För att resultaten ska kunna tolkas som effekter av de högre behörighetskraven på dessa utfallsvariabler krävs att några antaganden är uppfyllda. Först och främst är det viktigt att utfallsvariablerna hade utvecklats likadant bland behöriga och obehöriga elever ifall reformen inte hade införts. Trots att validiteten av detta antagande inte kan testas direkt visar jag i Halapuu (2021) att det är ett rimligt antagande. Det är också viktigt att sammansättningen av grupperna av behöriga och obehöriga elever inte ändrades i samband med GY2011, till exempel via den potentiellt minskade attraktiviteten hos yrkesprogrammen som inte längre ger grundläggande högskolebehörighet. Analyser i Halapuu (2021) tyder på att de socioekonomiska förutsättningarna i de olika grupperna i studieurvalet är jämförbara och visar på det sättet att förändringar i sammansättningen av elever inte driver resultaten i nästa avsnitt.

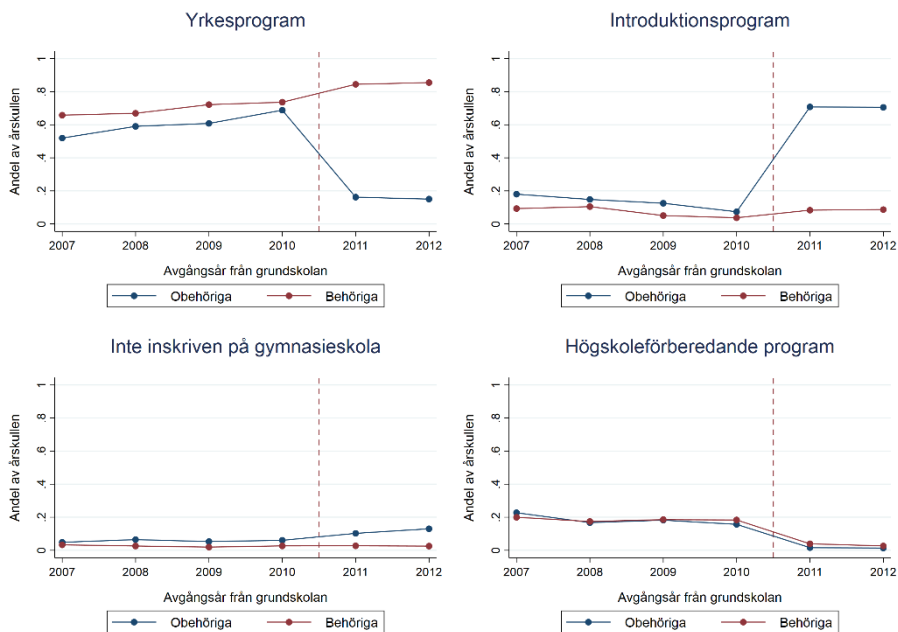
4 Resultat

4.1 Effekter på elevernas inskrivning i gymnasieskola, studietid och avhopp från gymnasieskolan

Figur 1 visar att reformen påverkade fördelningen av elever mellan olika program som förväntat. Sannolikheten att börja på ett yrkesprogram direkt efter avslutad grundskola minskade med 59,5 procentenheter bland de elever som precis missade de nya behörighetskraven, dvs. elever med godkända betyg i färre än åtta ämnen från årskurs nio. De flesta av dessa elever påbörjade i stället något av introduktionsprogrammen, vilket framgår av att sannolikheten att gå i ett introduktionsprogram ökade med 55,9 procentenheter bland obehöriga elever.

Som förväntat påverkades sannolikheten att börja på högskoleförberedande program inte av de nya behörighetskraven för yrkesprogram.

Figur 1 Andel av elever inskrivna på gymnasieskolans olika program före och efter reformen Gymnasieskola 2011, per årskull

Not. Introduktionsprogrammen infördes först 2011. Föregångaren till dessa var individuella programmet. Den vertikala streckade linjen markerar införandet av gymnasiereformen Gymnasieskola 2011 och de nya behörighetskraven för gymnasieskolans nationella program. *Obehöriga* står för den gruppen av elever som gick ut från grundskolan med godkända betyg i färre än åtta ämnen och därmed inte blev behöriga till de nationella programmen fr.o.m. 2011.

Ett större antal elever än tidigare valde att inte börja i gymnasieskolan direkt efter avslutad grundskola. Effekten på -5,8 procentenheter är dock temporär: de flesta eleverna började på gymnasiet ett år senare. De nya reglerna påverkade också de obehöriga elevernas studietid. Sannolikheten att stanna i skolan i minst fyra år ökade med 12,5 procentenheter och sannolikheten att vara inskriven i gymnasieskolan i minst fem år med 4,1 procentenheter (se Tabell 1). Denna effekt är huvudsakligen mekanisk eftersom elever som börjar på introduktionsprogram först spenderar tid på att förbättra sina kunskaper innan de kan gå över till ett yrkesprogram. Som en konsekvens av detta skedde en förskjutning av tidpunkten då gymnasieskolan avslutades. Sannolikheten att de obehöriga eleverna skulle

slutföra gymnasiet inom tre år minskade med 9,5 procentenheter, medan sannolikheten för att slutföra gymnasiet inom fyra år ökade avsevärt. På lång sikt påverkades sannolikheten att slutföra utbildningen något negativt, men effekten på -2 procentenheter är inte statistiskt signifikant.⁷ Andelen elever i studieurvalet som hoppade av från gymnasieskolan inom tre år efter att ha börjat på något av gymnasieskolans program påverkades inte heller av de striktare behörighetskraven.⁸ Resultaten visar sammantaget att reformen förlängde de svagare elevernas tid i utbildningssystemet utan att påverka deras chanser att slutföra en gymnasieutbildning.

⁷ Jag har tillgång till data för att följa elevernas studieresultat under högst fem år.

⁸ Om och hur reformen påverkade avhoppssannolikheten för elever på nationella program (där de högre behörighetskraven syftade till högre omsättning och lägre avhopp) är en fråga för kommande studier eftersom den här studien handlar om en annan elevgrupp.

Tabell 1 Effekten av striktare behörighetskrav för yrkesprogram på elevers inskrivning i gymnasieskola och sannolikhet att slutföra gymnasiet

		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
<i>Panel A.</i>		<i>Inskrivna i gymnasieskolan ... år efter avslutad grundskola</i>				
		0	1	2	3	4
Effekt av skärpta		-0,058***	0,000	0,002	0,125***	0,041**
Behörighetskrav		(0,019)	(0,020)	(0,028)	(0,031)	(0,018)
Observationer		10795	10795	10795	10795	10795
Medelvärde	före	0,966	0,929	0,830	0,328	0,079
reformen						
<i>Panel B.</i>		<i>Sannolikhet att slutföra gymnasiet ... år efter avslutad grundskola</i>		<i>Sannolikhet att slutföra gymnasiet inom fem år</i>	<i>Sannolikhet att hoppa av från gymnasieskolan</i>	
		3:e	4:e	5:e		
Effekt av skärpta		-0,095***	0,071** *	0,003	-0,020	-0,025
behörighetskrav		(0,023)	(0,021)	(0,011)	(0,030)	(0,032)
Observationer		10795	10795	10795	10795	10661
Medelvärde	före	0,234	0,091	0,028	0,353	0,426
reformen						

Not. Kolumnrubrikerna beskriver olika utfallsvariabler. Gruppen elever som slutför gymnasiet inkluderar elever som gick ut från gymnasieskolan med slutbetyg/avgångsbetyg med minst 2500 gymnasiepoäng. Robusta standardfel i parentes. ***/**/* indikerar statistisk signifikans på 1/5/10-procentsnivån.

Analysen uppdelade efter kön visar att både pojkar och flickor som inte nådde de nya behörighetskraven till en början inte kunde påbörja sin utbildning inom yrkesprogrammen. Flickorna reagerade endast genom att börja sina gymnasiestudier på introduktionsprogram – andelen av flickorna som var inskrivna i något av gymnasieskolans program (inklusive introduktionsprogram) påverkades inte.

För pojkarna däremot ökade inte bara sannolikheten att börja en gymnasieutbildning på introduktionsprogram, utan för dem innebar även de nya behörighetskraven en ökad sannolikhet att inte börja i gymnasieskolan direkt efter gymnasiet. 3,4 procent av alla pojkar från före-GY2011 årskullarna började inte på gymnasiet samma år som de lämnade grundskolan. Andelen ökade med 9,4 procentenheter bland obehöriga pojkar i samband med reformen. Denna effekt var dock inte varaktig, eftersom pojkarna registrerade sig i gymnasieskolan ett senare år.

4.2 Skärpta behörighetskrav och ungas inträde på arbetsmarknaden

GY2011 begränsade studiesvaga elevers tillgång till nationella gymnasieprogram och ledde till att de inledde sina gymnasiestudier på ett introduktionsprogram istället. Även om elever på introduktionsprogram generellt sett når examen med mycket lägre sannolikhet än elever på yrkesprogram, visar avsnitt 4.1 att reformen förlängde studiesvaga ungas studietid men den negativa effekten på sannolikheten att slutföra gymnasiet var inte statistiskt signifikant. Förlängd studietid påverkar dock sannolikt de berörda ungdomarnas kortsiktiga arbetsmarknadsutfall eftersom inträdet på arbetsmarknaden fördröjs. För att undersöka denna fråga analyserar jag effekter av de nya behörighetskraven på elevernas kortsiktiga arbetsmarknadsutfall. Resultaten i kolumn 1, Tabell 2 visar först att sannolikheten att vara sysselsatt (mätt vid 19 års ålder) minskade med 10,6 procentenheter, vilket motsvarar en minskning med 36 procent jämfört med nivån för elever från tidigare årskullar. Detta resultat är i linje med den ökade sannolikheten att vara inskriven i gymnasieskolan vid samma ålder. Kolumn 2 visar att sannolikheten att vara registrerad arbetslös vid 19 års ålder minskade med 5,2 procentenheter eller 11,8 procent i förhållande till tidigare årskullar, vilket tyder på en minskning av arbetskraftsutbudet bland elever påverkade av de nya behörighetskraven. Kolumn 3 visar att antalet dagar i registrerad arbetslöshet bland de arbetslösa inte påverkades av GY2011.

Reformen ledde även till att löneinkomster (mätta tre år efter avgång från grundskolan) sjönk med 37 procent.⁹ Effekter på inkomstvariabler mätt fyra år efter avslutad grundskoleutbildning tyder på att effekten kvarstår under den korta uppföljningsperioden.

⁹ Analysen inkluderar observationer med noll-inkomster. När jag använder logaritmerad inkomst (vilket bl.a. innebär att jag exkluderar observationer med noll-inkomster) är effekten jämförbar.

Tabell 2 Effekten av striktare behörighetskrav för yrkesprogram på elevers arbetsmarknadsutfall tre år efter avslutad grundskola

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	Sysselsatt	Arbetslö s	Arbetslöshets -tid	Löne- inkomst	Disponibel inkomst
Effekt av skärpta behörighetskrav	-0,106*** (0,027)	-0,052* (0,031)	6,303 (11,089)	-10,159*** (2,789)	-8,069*** (2,589)
Observationer	10795	10795	4628	10688	10578
Medelvärde före reformen	0,293	0,442	147,251	27,583	45,060

Not. Kolumnrubriker beskriver olika utfallsvariabler. Individen är definierad som sysselsatt om hen jobbade minst en timme per vecka i november månad och registrerad arbetslös om man under ett år har varit registrerad som öppet arbetslös eller registrerad i något annat arbetsmarknadsprogram minst i en dag. Arbetslöshetstid visar antalet dagar under ett år man var registrerad som öppet arbetslös eller deltog i något annat arbetsmarknadsprogram. Alla observationer med negativa inkomster behandlas som att data saknas. Variablerna årlig löneinkomst och disponibel inkomst (i tusentals svenska kronor) är trimmade med 1 procent i båda ändarna av fördelningen. Alla utfallsvariabler är mätta tre år efter avslutad grundskola. Robusta standardfel i parentes. ***/**/* indikerar statistisk signifikans på 1/5/10-procentnivån.

Analyser uppdelade efter kön visar att de negativa effekterna på kortsiktiga arbetsmarknadsutfall var större för pojkar än för flickor. Bland pojkar minskade sannolikheten att vara sysselsatt med 14,1 procentenheter (48 procent av medelvärdet bland elever från tidigare årskullar) och sannolikheten att vara registrerad arbetslös vid 19 års ålder minskade med 4,4 procentenheter (10 procent av medelvärdet bland tidigare årskullar). Trots att den senare effekten skattas ganska oprecist, tyder resultaten på en kraftig minskning av de påverkade pojkarnas arbetskraftsutbud. Pojkarnas inkomst påverkades också mer och effekten på pojkarnas arbetsmarknadsutfall vid 20 års ålder visar att negativa effekter på just den gruppen av elever kvarstår under den korta uppföljningsperioden. Effekter av de striktare behörighetskraven för gymnasieskolans yrkesprogram går i samma riktning för flickorna, men effektstorleken är mindre och estimaten är inte statistiskt signifikanta. På grund av osäkerheten i skattningarna är skillnaderna mellan pojkar och flickor inte heller statistiskt signifikanta, men resultaten indikerar ändå att pojkar med låga skolresultat i högre utsträckning påverkades av de striktare behörighetskraven för yrkesprogram genom negativa effekter på kortsiktiga arbetsmarknadsutfall.

Det är viktigt att komma ihåg att analyserna i avsnitt 4.1 visade att eleverna som på grund av de nya reglerna blev utestängda från gymnasieskolans yrkesprogram oftast påbörjade sin gymnasieutbildning i introduktionsprogram vilket innebär att dessa elever rent mekaniskt stannade kvar i gymnasieskolan längre. Avsnitt 4.1 visar också att med en lite längre uppföljningshorisont påverkades inte sannolikheten att slutföra en gymnasieutbildning. De negativa effekterna på kortsiktiga arbetsmarknadsutfall reflekterar sannolikt i stor utsträckning en ”inlåsning”, dvs. att eleverna stannade längre i skolan och att arbetsmarknadsinträdet fördröjdes. För att undersöka om reformen har haft permanent negativa effekter på ungas sysselsättning och inkomster krävs en längre uppföljningshorisont, vilket inte har varit möjligt med tillgängliga data.

4.3 Skärpta behörighetskrav och elevernas inflöde i aktivitetsersättningen

I detta avsnitt studeras om de striktare behörighetskraven för gymnasieskolans yrkesprogram har påverkat ungas inflöde i aktivitetsersättningen. Aktivitets- och sjukersättningssystemet fungerar som en del av det sociala skyddsnätet som hjälper människor med nedsatt arbetsförmåga att försörja sig och gör det möjligt för dem att delta i samhället. I Sverige finns det olika skattefinansierade ersättningar med det syftet för yngre och äldre människor. Under perioden 2010–2015 (dvs. perioden när de olika utfallsvariabler som den här rapporten fokuserar på mäts) kunde 19–29-åringar som på grund av sjukdom eller en funktionsnedsättning inte kunde arbeta under minst ett år kvalificera sig för *aktivitetsersättning*. Unga kan också beviljas aktivitetsersättning vid förlängd skolgång, om de har en funktionsnedsättning eller sjukdom som gör att de behöver längre tid på sig att bli klara med grundskolan eller gymnasiet.¹⁰

Andelen unga människor med aktivitetsersättning ökat sedan den infördes 2003.¹¹ Ökningen av unga människor med aktivitetsersättning är förknippad med kostnader på både individ- samt samhällsnivå, som ofta kvarstår under lång tid genom den höga varaktigheten i aktivitets- och sjukersättningsdeltagandet.

Det finns flera skäl till att undersöka om de skärpta behörighetskraven har påverkat inflödet i aktivitetsersättningen. För det första har forskningen pekat på starka samband mellan låg utbildningsnivå och att bli beviljad sjuk- och aktivitetsersättning (Autor och Duggan, 2003; Autor, 2011; Kostol och Mogstad, 2014;

¹⁰30–64-åringar som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning hade en stadigvarande nedsatt arbetsförmåga kunde kvalificera sig för den mer permanenta sjukersättningen. Se Halapuu (2021) för en mer detaljerad beskrivning av det svenska sjuk- och aktivitetsersättningssystemet.

¹¹ Ungefär 3 procent av alla 19–29-åringar fick aktivitetsersättning år 2017. Andelen 30–64-åringar med sjukersättning var dubbelt så hög.

Korkeamäki och Kyyrä, 2012; Prins, 2013; Banks m.fl., 2015). För det andra har de nya behörighetskraven inneburit längre studietid för en grupp svaga elever, vilket potentiellt skulle kunna innebära att fler unga beviljas aktivitetsersättning för förlängd skolgång. En sådan effekt kan uppstå bl.a. eftersom det har visat sig svårt för Försäkringskassans handläggare att bedöma om individens fysiska eller psykiska ohälsa berättigar till aktivitetsersättning för förlängd skolgång (Försäkringskassan, 2018b). Även om aktivitetsersättning för förlängd skolgång kan vara kortvarig, finns risk för en inlåsnings effekt som innebär att individen stannar kvar i ersättningssystemet även efter avslutad skolgång. I Halapuu (2021) visar jag att ungefär en tredjedel av eleverna som först fick aktivitetsersättning för förlängd skolgång vid 19 års ålder fortfarande är i systemet tio år senare.

Därutöver är det möjligt att de högre kraven har ökat pressen på studiesvaga ungdomar och påverkat deras (psykiska) hälsa direkt. En alternativ förklaring återfinns i forskningen om substituerbarhet mellan arbetslöshetsförsäkring och sjukförsäkring, som visar att en andel av de personer som inträder i sjukersättningssystem i olika länder inte gör det på grund av försämrade hälsa utan som en följd av försämrade arbetsmarknadsutsikter (Black m.fl., 2002; Rege m.fl., 2009; Bratsberg m.fl., 2010). För de unga som påverkades av skärpta behörighetskrav är aktivitetsersättningen generösare än andra ersättningar som riktas mot samma målgrupp, som utvecklingsersättning, vilket skulle kunna skapa sådana incitament. Effekter som kan förklaras av försämrade arbetsmarknadsutsikter kan dock inte studeras fullt ut i denna rapport, eftersom uppföljningshorisonten inte sträcker sig till perioden efter avslutad skolgång.

Slutligen är det viktigt att förstå vad som driver inflödet i aktivitetsersättningen, eftersom tidigare forskning har kommit fram till att det mest effektiva sättet att kontrollera deltagandet i aktivitets- och sjukersättning är att styra inflödet in i systemen (Autor, 2011; Koning och Lindeboom, 2015) – det har visat sig svårt att ge människor som får ersättningen incitament att lämna systemet efter att de har kommit in.¹²

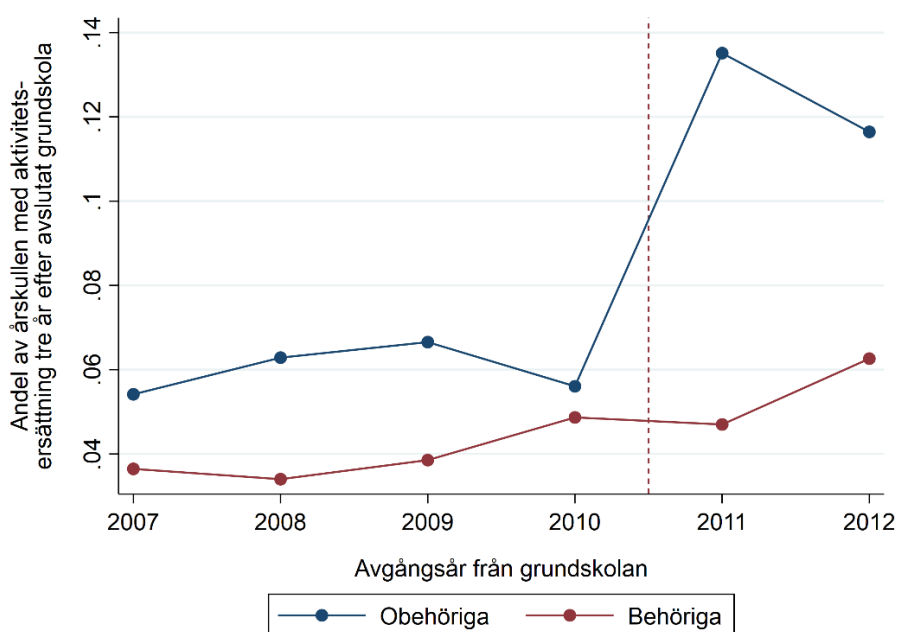
Analyserna av reformens effekter på inflödet i aktivitetsersättningen redovisas i Tabell 3 och illustreras i Figur 2. De visar att inflödet in i aktivitetsersättningen ökade med 5,1 procentenheter bland elever som på grund av de nya reglerna inte kunde börja sina gymnasiestudier på ett yrkesprogram. Eftersom 4,4 procent av alla elever i studieurvalet från årskullarna 2007–2010 hade aktivitetsersättning vid 19 års ålder innebär detta att sannolikheten att få aktivitetsersättning vid tidig ålder mer än fördubblades. Liksom i tidigare avsnitt drivs

¹² Det stämmer särskilt för människor som drabbats av psykisk ohälsa (OECD, 2015). Diagnoser relaterade till psykisk ohälsa är samtidigt den vanligaste diagnosgrunden för aktivitetsersättning.

denna effekt av pojkar: för pojkar ökade sannolikheten att beviljas aktivitetsersättning med 7,2 procentenheter, men för flickor finns ingen ökning. Det tyder på att pojkar påverkades mer av reformen, både genom negativa kortsiktiga effekter på olika arbetsmarknadsutfall, och genom ökat inflöde i aktivitetsersättningen.

I kolumn 2, Tabell 3, presenteras motsvarande effekt efter att jag har tagit hänsyn till olika bakgrundsvariabler hos eleverna och deras föräldrar. Effekterna, som är i princip oförändrade, tyder på att skillnader i elevernas familjebakgrund (som är väldigt små i studieurvalet) inte påverkar huvudresultatet.

Figur 2 Andel av elever med aktivitetsersättning tre år efter avslutad grundskola bland behöriga och obehöriga elever, per årskull

Not. Den vertikala streckade linjen markerar införandet av gymnasireformen Gymnasieskola 2011 och de nya behörighetskraven för gymnasieskolans nationella program. *Obehöriga* står för den gruppen av elever som gick ut från grundskolan med godkända betyg i färre än åtta ämnen och därmed inte blev behöriga till de nationella programmen fr.o.m. 2011.

Eftersom aktivitetsersättningen är förknippad med lång varaktighet är det särskilt viktigt att följa upp om reformens effekter håller i sig. I kolumn 3 utvärderar jag effekten av de striktare behörighetskraven för yrkesprogram på sannolikheten att ha aktivitetsersättning vid 20 års ålder, dvs. ett år senare. Effekten på 6,8 procentenheter tyder på att effekten kvarstår under denna korta uppföljningsperiod.

Detta resultat, tillsammans med inläsningseffekten som kännetecknar aktivitetsersättningssystemet, pekar på potentiellt långsiktiga negativa effekter på elever som på grund av de nya reglerna inte kunde gå ett yrkesprogram. Men eftersom de berörda elevernas studietid förlängdes och aktivitetsersättning kan beviljas för förlängd skolgång skulle det också kunna vara så att effekten klingar av när eleverna lämnar gymnasieskolan. I nästa avsnitt undersöker jag närmare i vilken utsträckning resultaten drivs av att ersättning beviljats för förlängd skolgång.

Tabell 3 Effekter av striktare behörighetskrav för yrkesprogram på elevernas inflöde i aktivitetsersättningen

	(1)	(2)	(3)
	<i>Sannolikhet att ha fått aktivitetsersättning vid olika tidpunkter efter avslutad grundskola</i>		
	Tre år efter	Tre år efter	Fyra år efter
Effekt av skärpta behörighetskrav	0,051*** (0,020)	0,052*** (0,020)	0,068*** (0,023)
Antal observationer	10795	10795	10795
Kontroller	Nej	Ja	Nej
Medelvärde före reformen	0,044	0,044	0,068

Not. Kolumnrubriker beskriver utfallsvariablerna. I kolumn 2 ingår kontroller för elevernas kön, invandringsbakgrund, samt deras föräldrars utbildning, inkomst och sjukersättningsdeltagande. Robusta standardfel i parentes. ***/**/* indikerar statistisk signifikans på 1/5/10-procentsnivån.

4.3.1 Aktivitetsersättning för förlängd skolgång

Effekten av de nya behörighetskraven på elevernas inflöde till aktivitetsersättningen är utvärderad i en specifik svensk kontext där ungdomar kan söka aktivitetsersättning inte bara för nedsatt arbetsförmåga utan även för förlängd skolgång (om eleven på grund av hälsorelaterade orsaker inte lyckas fullfölja sin gymnasieutbildning inom normal tid).

Tabell 4 visar effekten av de nya behörighetskraven på andelen individer med aktivitetsersättning fyra år efter att ha gått ut från grundskolan. Vid denna tidpunkt kan jag vidare analysera effekten på elever som inte slutförde gymnasiet inom tre år samt inte var inskrivna i gymnasieskolan fyra år efter att har börjat på något av gymnasieskolans program – *elever som hoppade av från gymnasiestudier* – och elever som inte slutförde inom tre år men fortfarande var inskrivna i gymnasieskolan ett år senare – *elever med förlängd skolgång*. Eftersom jag inte har tillgång till data om varför eleverna fick aktivitetsersättning, använder jag denna uppdelning för att belysa frågan. Det är rimligt att anta att eleverna som hoppade av utbildningen inte kunde få ersättning för förlängd skolgång utan

enbart för nedsatt arbetsförmåga. De som var kvar i skolan fyra år efter påbörjade gymnasiestudier fick sannolikt ersättning för förlängd skolgång. Den potentiella ökningen av inflödet i aktivitetsersättningen genom den första kanalen skulle kunna reflektera en direkt effekt av reformen på elever som hoppade av eller substituerbarhet mellan arbetslöshetsförsäkring och sjukförsäkring, medan ökningen av aktivitetsersättningsdeltagandet för förlängd skolgång skulle tyda på interaktionseffekter mellan utbildnings- och välfärdssystemet.

Tabell 4 Effekten av striktare behörighetskrav på sannolikheten att ha aktivitetsersättning fyra år efter avslutad grundskola bland olika elevgrupper

	(1)	(2)	(3)	(4)
	Sannolikhet att få aktivitetsersättning (alla elever)	Elever som hoppade av inom tre år & aktivitetsersättning	Elever med förlängd skolgång & aktivitetsersättning	Elever som slutförde gymnasiet inom tre år & aktivitetsersättning
Effekt av skärpta behörighetskrav	0,068*** (0,023)	0,026 (0,016)	0,043** (0,018)	-0,001 (0,007)
Observationer	10795	10795	10795	10795
Medelvärde före reformen	0,068	0,029	0,031	0,008

Not. Kolumnrubriker beskriver utfallsvariablerna. Eleverna definieras som avhoppade om de inte slutförde gymnasiet tre år efter början av gymnasiestudierna och inte var inskrivna i gymnasieskolan fyra år efter. Den gruppen inkluderar även elever som aldrig började på gymnasieskolan och därmed också skulle varit behöriga till aktivitetsersättning för nedsatt arbetsförmåga. Elever med förlängd skolgång står för elever som inte slutförde gymnasiet inom tre år, men som var fortfarande inskrivna i gymnasieskolan ett år senare. Robusta standardfel i parentes. ***/**/* indikerar statistisk signifikans på 1/5/10-procentsnivån.

Tabell 4 visar att så gott som inga elever som lyckas slutföra gymnasiet inom tre år flödar in i aktivitetsersättningssystemet. Däremot ökade inflödet både bland de som hoppade av från eller som stannade längre i gymnasieskolan. Beräkningen är endast statistiskt signifikant för elever med förlängd skolgång, men skillnaden mellan effekterna på dessa grupper skiljer sig inte signifikant åt. På grund av detta är det svårt att tolka resultaten, men det går att sammanfatta dem som att förekomsten av aktivitetsersättning för förlängd skolgång hade en särskild roll i det ökade inflödet till aktivitetsersättningssystemet. Med tanke på risken för inlåsning i ersättningssystemet tyder resultaten på vikten av att ta

hänsyn till hur välfärds- och utbildningssystem samverkar vid utformandet av utbildningsreformer.

5 Slutsatser

Den här rapporten presenterar en utvärdering av de striktare behörighetskraven för gymnasieskolans yrkesprogram, som infördes i samband med gymnasie-reformen Gymnasieskola 2011. Studien fokuserar på elever med låga skolresultat som på grund av reformen inte blev behöriga till ett yrkesprogram, och undersöker effekter på studietid, sannolikhet att slutföra en gymnasieutbildning, kort-siktiga arbetsmarknadsutfall samt inflöde till aktivitetsersättningsystemet.

Resultaten visar att elever som på grund av nya regler inte fick börja sina gymnasiestudier på yrkesprogram efter 2011 oftast skrevs in i något av introduktionsprogrammen. Vidare visar resultaten att eleverna stannade kvar längre i gymnasieskolan och att tidpunkten för avslutad utbildning försköts längre fram i tiden, men den negativa effekten på att slutföra gymnasieskolan är inte statistiskt signifikant. Trots att elever på introduktionsprogrammen generellt sett slutför gymnasieskolan med mycket lägre sannolikhet än elever på yrkesprogram, tycks inte den grupp elever som p.g.a. skärpta behörighetskrav inledde sina gymnasiestudier i ett introduktionsprogram få försämrade utsikter att uppnå en gymnasieutbildning.

Eftersom reformen innebar längre tid i skolan är det sannolikt att ungas tidiga arbetsmarknadsutfall också påverkades. Pojkarnas arbetskraftsutbud mätt vid 19 års ålder minskade, liksom deras arbetsinkomst, vilket förklaras av att de då fortfarande var inskrivna i gymnasieskolan. För att undersöka om dessa negativa effekter kvarstår under en längre period och inte bara reflekterar mekaniska effekter av ökade studietider krävs en uppföljning med längre tidshorisont, när nya data blir tillgängliga. Effekterna av de nya behörighetskraven på elevernas inflöde i aktivitetsersättningen visar en fördubbling av sannolikheten att uppbära aktivitetsersättning vid 19 års ålder. Det ökade inflödet förklaras av möjligheten att beviljas aktivitetsersättning för förlängd skolgång, men det kan inte uteslutas att det också finns andra förklaringar. Med utgångspunkt från att det finns en stor risk för inlåsning i aktivitetsersättningen – även bland dem som beviljas ersättning för förlängd skolgång – tyder resultaten på att det finns en risk för långvariga effekter. Detta resultat pekar på vikten att ta hänsyn till hur välfärds- och utbildningssystem samverkar vid reformer av respektive system.

Referenser

- Autor, D. H. (2011): "The Unsustainable Rise of the Disability Rolls in the United States: Causes, Consequences, and Policy Options," Working Paper 17697, National Bureau of Economic Research.
- Autor, D. H. och M. G. Duggan (2003): "The Rise in the Disability Rolls and the Decline in Unemployment," *The Quarterly Journal of Economics*, 118, 157–206.
- Banks, J., R. Blundell och C. Emmerson (2015): "Disability Benefit Receipt and Reform: Reconciling Trends in the United Kingdom," *Journal of Economic Perspectives*, 29, 173–90.
- Björklund, A., P. Fredriksson, J.-E. Gustafsson och B. Öckert (2010): "Den svenska utbildningspolitikens arbetsmarknadseffekter: vad säger forskningen?" IFAU rapport 2010:13.
- Black, D., K. Daniel och S. Sanders (2002): "The Impact of Economic Conditions on Participation in Disability Programs: Evidence from the Coal Boom and Bust," *American Economic Review*, 92, 27–50.
- Bratsberg, B., E. Fevang och K. Røed (2010): "Disability in the Welfare State: An Unemployment Problem in Disguise?" IZA Discussion Papers 4897, Institute for the Study of Labor (IZA).
- Dearden, L., S. McIntosh, M. Myck och A. Vignoles (2002): "The Returns to Academic and Vocational Qualifications in Britain," *Bulletin of Economic Research*, 54, 249–274.
- Försäkringskassan (2016): "Aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga," Rättslig kvalitetsuppföljning 2016:6, 42.
- (2018a): "Aktivitetsersättning vid förlängd skolgång," Rättslig kvalitetsuppföljning 2018:3, 56.
- (2018b): "Aktivitetsersättning vid förlängd skolgång. En fördjupad bild av utvecklingen över tid och Försäkringskassans handläggning," Socialförsäkringsrapport 2018:7, 87.
- Gravseth, H. M., T. Bjerkedal, L. M. Irgens, O. O. Aalen, R. Selmer och P. Kristensen (2008): "Influence of Physical, Mental and Intellectual Development on Disability in Young Norwegian Men," *European Journal of Public Health*, 18, 650–655.

- Gunderson, M. och P. Oreopolous (2020): "Returns to Education in Developed Countries," i Bradley, S. och Green, C. (red.), *The Economics of Education*, Academic Press, London, 39–51.
- Halapuu, V. (2021): "Access to Education and Disability Insurance Claims" IFAU Working paper 2021:17.
- Heckman, J. J., J. E. Humphries och G. Veramendi (2018): "Returns to Education: The Causal Effects of Education on Earnings, Health, and Smoking," *Journal of Political Economy*, 126, S197–S246.
- ISF (2011): "*Unga med aktivitetsersättning. Den senaste utvecklingen och hypoteser om orsakerna till utvecklingen*," Inspektionen för socialförsäkringen Rapport 2011:10, 70.
- Johansson, E., O. Leijon, D. Falkstedt, A. Farah och T. Hemmingsson (2012): "Educational Differences in Disability Pension Among Swedish Middle-Aged Men: Role of Factors in Late Adolescence and Work Characteristics in Adulthood," *Journal of Epidemiology & Community Health*, 66, 901–907.
- Karnehed, N., F. Rasmussen och K. Modig (2015): "Low IQ Has Become Less Important as a Risk Factor for Early Disability Pension. A Longitudinal Population-Based Study Across Two Decades Among Swedish Men," *Journal of Epidemiology & Community Health*, 69, 563–567.
- Koning, P. och M. Lindeboom (2015): "The Rise and Fall of Disability Insurance Enrollment in the Netherlands," *Journal of Economic Perspectives*, 29, 151–72.
- Korkeamäki, O. och T. Kyrrä (2012): "Institutional Rules, Labour Demand and Retirement Through Disability Programme Participation," *Journal of Population Economics*, 25, 439–468.
- Kostol, A. R. och M. Mogstad (2014): "How Financial Incentives Induce Disability Insurance Recipients to Return to Work," *American Economic Review*, 104, 624–55.
- Nordström Skans, O., S. Eriksson och L. Hensvik (2017): "*Åtgärder för en inkluderande arbetsmarknad*," Konjunkturrådets rapport 2017, 208.
- OECD (2015): "*Fit mind, fit job: from evidence to practice in mental health and work*", OECD Publishing.
- Prins, R. (2013): *Sickness Absence and Disability: An International Perspective*, New York, NY: Springer New York, 3–14.

- Rege, M., K. Telle och M. Votruba (2009): "The Effect of Plant Downsizing on Disability Pension Utilization," *Journal of the European Economic Association*, 7, 754–785.
- Regeringen (2009): "Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet," Regeringens Proposition Prop. 2009/10:165, 1348.
- Skolverket (2011): "Gymnasieskola 2011"
- (2014): "Beskrivande data 2013. Förskola, skola och vuxenutbildning"
- (2015): "Uppföljning hösten 2014 av introduktionsprogrammets första kull"
- (2019): "Introduktionsprogram, eleverna och deras sysselsättning efteråt," Rapport 2019:484, 56.
- SOU (2016): "En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning," Statens offentliga utredningar SOU 2016:77, 861.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet med placering i Uppsala.

IFAU ska främja, stödja och genom forskning genomföra uppföljningar och utvärderingar. Uppdraget omfattar effekter av arbetsmarknads- och utbildningspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt och arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen.

I rapportserien presenteras såväl IFAU:s forskning som resultat av samarbeten med andra nationella och internationella forskningsorganisationer.

IFAU delar årligen ut bidrag till olika forskningsprojekt, vars resultat publiceras i rapportserien.

Rapporterna kan vara fristående eller publiceras tillsammans med ett Working paper.

Alla IFAU:s publikationer finns på www.ifau.se